

Aan de voorzitter van de Algemene Commissie voor Jeugdzorg
Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

23 november 2011

20111078

Geachte Voorzitter,

Kindermishandeling staat hoog op mijn agenda. Direct bij mijn start als Kinderombudsman heb ik een veelheid aan experts, kennisinstituten en organisaties die zich bezig houden met dit onderwerp gevraagd een visie te ontwikkelen op de aanpak van kindermishandeling in Nederland. Het resultaat daarvan bied ik u hierbij graag aan.

Maar liefst 118.000 gemelde gevallen van kindermishandeling, werkelijk aantal waarschijnlijk hoger

Kinderen hebben volgens het Kinderrechtenverdrag recht op bescherming door de overheid tegen mishandeling. Voor veel kinderen blijft het helaas alleen maar een recht. Kindersmishandeling is namelijk nog steeds een groot probleem in Nederland. In iedere gemiddelde schoolklas zit één kind dat mishandeld, misbruikt of verwaarloosd wordt. Uit recent onderzoek van de Universiteit Leiden en TNO blijkt dat in 2010 118.000 gevallen van kindermishandeling werden gemeld. Te verwachten valt dat de werkelijke omvang van dit probleem vele malen groter is. Het onderzoek laat een stijging zien van 10% ten opzichte van 2007, waarin het ging om 107.000 gevallen van kindermishandeling. De onderzoekers geven aan dat, ondanks de aandacht van het publiek en de politiek, het aantal gevallen van kindermishandeling niet gedaald is.

We spreken bij deze kinderen niet om de iets te stevig uitgevallen pedagogische tik. Nee, het gaat om 118.000 kinderen waarover leraren, politieagenten en medewerkers van advies- en meldpunten Kindermishandeling stevig onderbouwde zorgen hebben. Bij ongeveer 80.000 mishandelde kinderen per jaar is ontwikkelingsschade waarneembaar, zoals leerstoornissen, ontwikkelingsachterstanden of fysieke letsels die gerelateerd lijken te zijn aan een onveilige leefsituatie.

Dit zijn wat mij betreft zeer verontrustende en maatschappelijk onaanvaardbare cijfers, waaruit de conclusie kan worden getrokken dat kindermishandeling in Nederland een zeer ernstig en hardnekkig probleem is. We mogen ons er niet bij neerleggen dat er kinderen in Nederland mishandeld worden, laat staan zoveel.

De overheid heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in beroepskrachten in het onderwijs en in de gezondheidszorg om kindermishandeling te signaleren en te melden. Dat is helaas niet voldoende gebleken. Ondanks alle aandacht, investeringen en een actieplan van het voormalige programmaministerie Jeugd en Gezin is het de overheid niet gelukt om kindermishandeling te verminderen.

23 november 2011

De visie op de aanpak van kindermishandeling van maatschappelijk organisaties

20111078

Ik heb een groot aantal maatschappelijke organisaties gevraagd de handen ineen te slaan om een impuls te geven aan de aanpak van kindermishandeling. Met de herziening van het stelsel van de jeugdzorg in het vooruitzicht heb ik onder meer het Nederlands Jeugdinstituut, de Bernard van Leer Foundation, MOVISIE, Augeo Foundation, het Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietoek en het Kinderrechtencollectief gevraagd een bijdrage te leveren aan de discussie over de aanpak van kindermishandeling.

Hierbij bied ik u de twee rapporten aan die ik vandaag in ontvangst heb genomen. Het gaat om '*Vóór Veilig en Veilig Verder*' van onder meer het Nederlands Jeugdinstituut¹ en '*De aanpak van kindermishandeling in Nederland: Knelpunten en Aanbevelingen*' van het Kinderrechtencollectief.²

De huidige aanpak van kindermishandeling schiet te kort

In het rapport van het Kinderrechtencollectief wordt de verwachting uitgesproken dat het aantal gesignaleerde gevallen van kindermishandeling verder zal stijgen. Professionals zijn alerter op mogelijke signalen van kindermishandeling. Het wetsvoorstel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling dat nu bij de Tweede Kamer voorligt stimuleert professionals bovendien terecht hiertoe.

Op dit moment is het voor mij echter de vraag of de Steunpunten Huiselijk Geweld en de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) voldoende capaciteit hebben om de verwachte stijging van het aantal meldingen op de juiste manier af te handelen. Als Kinderombudsman heb ik signalen ontvangen van artsen die aangeven dat er niets gedaan wordt met hun melding bij het AMK. Dit is zorgelijk en zal in de toekomst nog vaker kunnen voorkomen, wanneer de AMK's onvoldoende capaciteit hebben om de meldingen in behandeling te kunnen nemen. De meldcode zal pas een effectief middel zijn wanneer er voldoende mogelijkheden zijn om de meldingen zorgvuldig op te volgen.

---

¹ Nederlands Jeugdinstituut, Augeo Foundation, Bernard van Leer Foundation, Fier Fryslân, Movisie, Landelijk Programma Huiselijk Geweld en de Politietoek

² Kinderrechtencollectief: Augeo Foundation, Defence for Children International, CG-raad, Jantje Beton, Unicef, Bernard van Leer Foundation, Terre des Hommes, Kinderpostzegels en NJR

Verder volgt uit het rapport dat met het Actieplan Aanpak Kindermishandeling (2008-2011) van de overheid te weinig resultaten zijn geboekt om kindermishandeling daadwerkelijk te voorkomen; er is ook te weinig geïnvesteerd in het onderzoeken en behandelen van de slachtoffers en betrokkenen.

23 november 2011

Ik ben het met het Kinderrechtencollectief eens dat het moreel, maar ook volgens het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, onaanvaardbaar is dat de extra inzet op eerdere signalering van kindermishandeling niet gepaard gaat met het bieden van voldoende passende hulp.

20111078

Regionale coördinatoren hebben de afgelopen jaren gewerkt aan het voorkomen van kindermishandeling en concrete maatregelen onder de aandacht gebracht van lokale bestuurders en hun Centra voor Jeugd en Gezin. Uit het rapport van het Kinderrechtencollectief blijkt dat desondanks nog geen kwart van de gemeenten anno 2011 maatregelen neemt waarvan relatief snel effect wordt verwacht om kindermishandeling te voorkomen zoals voorlichting over geweldloos opvoeden, voorlichting over het Shaken Baby Syndroom en het gebruik van een screeningsinstrument. Verder blijkt dat niet elke gemeente een in zwaarteoplopend aanbod van opvoedondersteuning aan te bieden. Verder worden er voor het uitvoeren van de preventieactiviteiten door de overheid nog geen of nauwelijks (kwaliteits-)eisen aan de gemeenten gesteld.

Ik ben van oordeel dat zonder de regie van de landelijke overheid de kwaliteit en het tempo waarmee deze effectieve preventie maatregelen worden uitgevoerd onvoldoende verbeteren om kindermishandelingscijfers te laten dalen.

Het Kinderrechtencollectief stelt in haar rapport dat de onderzoeken van het AMK en de Raad voor de Kinderbescherming bij vermoedens van kindermishandeling vaak onvolledig zijn. Daarnaast kennen de verschillende onderzoeken, die gemiddeld twee maanden in beslag nemen, veel overlap.

De voorgenomen stelselherziening in de jeugdzorg moet mijns inziens benut worden om deze zaken verder onder de loep te nemen en aan te pakken.

Bij decentralisatie van de jeugdzorg zouden onderzoekstaken worden overgeheveld naar *meer* lokale organisaties. Dit kan leiden tot nog meer diversiteit, onvolledigheid en overlap in het onderzoek naar vermoedens van kindermishandeling.

Verder vind ik dat bekeken moet worden of de functies advies, melding, onderzoek, verzoeken tot raadsonderzoek en uitvoering kinderbeschermingsmaatregelen ondergebracht kunnen worden in *minder* organisaties met méér kwaliteit. Voorkomen moet worden dat iedere gemeente dit wiel anders en/of opnieuw uitvindt.

23 november 2011

Jaarlijks stelt alleen al het AMK bij 22.661 kinderen vast dat er sprake is van kindermishandeling. De Gezondheidsraad adviseerde om de vorming van multidisciplinaire teams te stimuleren. Nu gebeurt dat in twee kleinschalige pilots in Haarlem en Friesland.

20111078

Dit is een goed begin. De tienduizenden mishandelde kinderen in 2012 en 2013 zijn echter niet geholpen met slechts twee pilots. Ik vind dat de problemen vragen om een overheid die eisen stelt waaraan het zorgaanbod voor mishandelde kinderen moet (gaan) voldoen en die inzichtelijk maakt welke capaciteit benodigd is voor een behandeling conform de adviezen van de Gezondheidsraad. Bovenal vragen deze problemen om een overheid die investeert in de totstandkoming van een samenwerkingsstructuur die de gewenste diagnostiek en hulpverlening mogelijk maakt. Dit knelpunt vereist waarschijnlijk financiële investeringen, tegelijkertijd bieden verbeteringen in het curatieve aanbod mogelijkheden tot forse besparingen.

Het Kinderrechtencollectief geeft in haar rapport aan dat kwaliteitswinst en besparingen mogelijk gevonden kan worden door de overlap in onderzoek en diagnostiek bij BJZ, AMK's en Raad voor de Kinderbescherming aan te pakken. Ook kan er geld gevonden worden door het methodisch werken rondom het thema 'veiligheid in gezinnen' te versterken. Door meer gezinnen en hun netwerk een eigen plan van aanpak op te laten stellen in bijvoorbeeld "Eigen Kracht Conferenties" wordt geld bespaard. Onlangs zijn besparingen tot tienduizenden euro per casus berekend. Dit principe kan ook worden toegepast bij een deel van de 18.000 gezinnen die vaak onvrijwillig een AMK-onderzoek ondergaan en vervolgens overgaan op een 'vrijwillig' hulpverleningstraject.

Aandacht voor risicofactoren

Kindermishandeling ontstaat meestal door een opeenstapeling van risicofactoren, zoals: armoede, werkloosheid, psychiatrische problemen van ouders of handicaps van het kind. In de aanpak van kindermishandeling is tot op heden niet specifiek ingezet op risicofactoren. Zo maken gehandicapte kinderen geen onderdeel uit van het Actieplan Aanpak Kindermishandeling. Dit is een ernstige omissie, aangezien deze groep kinderen veruit het meest misbruikt wordt. Het instellingsbeleid om mishandeling onder gehandicapte kinderen te voorkomen en de gevolgen ervan te behandelen, staat goed op papier maar kent in de praktijk veel knelpunten. Zo ook de ondersteuning van kinderen van ouders met psychiatrische problemen. Een andere groep die verhoogd risico loopt op mishandeling, zijn kinderen die in asielzoekerscentra verblijven.

Het wetsvoorstel Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld zou mijns inziens ook van toepassing moeten zijn op COA-medewerkers in asielzoekerscentra. Deze professionals zijn de enigen die jonge vluchtelingenkinderen en hun ouders regelmatig zien.

23 november 2011

Het onderwijs en de Geestelijke Gezondheidszorg en de Gehandicaptenzorg zijn drie belangrijke sectoren waarin de aanpak van kindermishandeling, ondanks herhaalde stimulans, nog onvoldoende tot stand komt. Relatief weinig personeel is geschoold in het gebruik van een meldcode en de GGZ deelt nog te weinig informatie over ouders met jeugdzorgprofessionals die verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van kinderen.

20111078

Het toezichthoudend kader van de Inspectie voor de Gezondheidszorg is één van de meeste effectieve én kostenefficiënte maatregelen geweest waarmee de aanpak van kindermishandeling in huisartsenposten en spoedeisende hulpdiensten is verbeterd. Zij melden nu driemaal zoveel kindermishandeling als voorheen. Zodoende zou verscherpt inspectietoezicht binnen zowel de GGZ als het onderwijs als de Gehandicaptensector een belangrijke bijdrage leveren aan het daadwerkelijk aanpakken van kindermishandeling. Dit moet gepaard gaan met bindende afspraken met het beroepsonderwijs zoals ook de Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling, onder leiding van de huidige minister Opstelten van Veiligheid en Justitie, adviseerde.

Vóór Veilig en Veilig Verder

In het rapport van onder meer het Nederlands Jeugdinstituut 'Voor veilig en Veilig Verder' wordt gesteld dat de preventie en curatie van kindermishandeling een extra impuls moeten krijgen en meer structurele aandacht verdienen. Kindermishandeling is een probleem van ons allemaal. Burgers en professionals moeten de verantwoordelijkheid nemen voor de aanpak van kindermishandeling en in actie komen als zij kindermishandeling vermoeden. In hun advies pleiten de opstellers, en ik met hen, voor het activeren van de samenleving opdat kindermishandeling niet alleen een zaak is van professionals. Ook zou een getrapte preventiestrategie ontwikkeld en ingevoerd moeten worden die gericht is op gezinnen en hun directe omgeving met als doel te voorkomen dat opvoedproblemen escaleren en ontaarden in kindermishandeling. Verder adviseert men om een integraal, multidisciplinair en direct beschikbaar hulpaanbod voor gezinnen waar kindermishandeling geconstateerd is. Ook deze aanbeveling ondersteun ik van harte.

Tot slot

Het mag duidelijk zijn dat kindermishandeling nog onvoldoende wordt aangepakt en ook onvoldoende prioriteit lijkt te hebben. Ouders zijn als eerste verantwoordelijk om hun kinderen te beschermen, maar wanneer zij hiertoe niet in staat zijn of zelf het probleem vormen, ligt de primaire verantwoordelijkheid volgens het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bij de overheid om geweld jegens kinderen te voorkomen en zorg te dragen voor passende hulpverlening nadat geweld heeft plaatsgevonden. Het is van belang dat voor de aanpak van kindermishandeling in al zijn facetten die verantwoordelijkheid wordt genomen. De aanpak moet integraal en rijksbreed zijn waaraan alle ministeries een aandeel leveren.

Laat ons motto in het voorkomen en bestrijden van kindermishandeling net zo zijn als het uitgangspunt van het VN Comité voor de Rechten van het kind: 'No violence against children is justifiable, all violence is preventable'.

Hoogachtend,

Marc Dullaert
De Kinderombudsman

23 november 2011

20111078